

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 29. septembrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs
Gunārs Kusiņš, tiesneši Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk –
Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums
Nr. 159/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu par neatbilstošu
Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 90. pantam;

1.2. Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu, 627. panta otro daļu,
629. panta pirmo daļu un 630. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes
92. pantam;

1.3. atzīt minētās Kriminālprocesa likuma normas attiecībā uz Pieteikuma
iesniedzēju par spēkā neesošām no [datums].

2. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu izmeklētājam
ar uzraugošā prokurora piekrišanu vai prokuroram ir tiesības pirmstiesas
kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa

ekonomijas interesēs izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, ja pastāv šādi nosacījumi:

1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

Šā paša likuma 627. panta otrā daļa paredz, ka lēmumā par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu procesa virzītājs norāda:

1) ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu;

2) kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu;

3) kādu rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu viņš ierosina;

4) cietušo, ja tāds ir.

Kriminālprocesa likuma 629. panta pirmā daļa nosaka, ka tiesnesis, saņēmis lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu:

1) nosaka tiesas sēdes laiku un vietu;

2) uzaicina uz tiesas sēdi procesa virzītāju un prokuroru, ja lēmumu pieņēmis izmeklētājs, kā arī Kriminālprocesa likuma 628. pantā minētās personas.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 630. panta pirmā daļa paredz, ka, izskatot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesai jāizlemj:

1) vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) vai ir zināms mantas īpašnieks vai likumīgais valdītājs;

3) vai kādai personai ir likumīgas tiesības uz mantu;

4) rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;

2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;

- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. – 1.2. apakšpunktā norādītie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai. Savukārt šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais prasījums ir cieši saistīts ar šā lēmuma 1.1. – 1.2. apakšpunktā norādītiem prasījumiem un pēc būtības nevar tikt vērtēts atrauti no tiem.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka izmeklētājs ar uzraugošā prokurora piekrišanu, pamatojoties citstarp uz Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu un 627. panta otro daļu, uzsācis procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Pieteikumā norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa neatbilst tiesību normas skaidrības un paredzamības prasībām, jo arī atbilstošas juridiskās palīdzības saņemšanas gadījumā Pieteikuma iesniedzējs nespējot noskaidrot šīs normas saturu un jēgu. Tādējādi esot aizskartas viņam Satversmes 90. pantā ietvertās pamattiesības. Tāpat pieteikumā norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa, 627. panta otrā daļa, 629. panta pirmā daļa un 630. panta pirmā daļa kā vienots regulējums aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo neparedz personai tiesības pārsūdzēt tiesā procesa virzītāja lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai. Tādējādi tiesas kontrolei neesot pakļauts tas, vai procesa virzītāja lēmumā ietvertais pamatojums ir objektīvs un pamatots.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Kriminālprocesa likuma normas neparedz personai tiesības pārsūdzēt tiesā procesa virzītāja lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai (*sk. Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2022. gada 18. augusta lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 130/2022*). Tādēļ konkrētajā situācijā nepastāv vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai ir skaitāms no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, proti, no [datums], kad uzraugošais prokurors apstiprinājis procesa virzītāja lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2022. gada 31. augustā. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto

daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.1. Pieteikumā norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa neatbilst Satversmes 90. pantam. Šajā normā ietvertais jēdziens “mantisko jautājumu savlaicīga atrisināšana” neesot juridisks jēdziens, kas ikvienam nepārprotami ļautu izprast tā jēgu un piemērošanas sekas. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka arī pārējie tiesību normā ietvertie jēdzieni – “savlaicīga atrisināšana”, “pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt”, “objektīvu iemeslu dēļ”, “tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā)” un “būtiskus neattaisnotus izdevumus” – ir neskaidri un plaši interpretējami. Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa piešķirot procesa virzītājam un tiesai pārāk plašu rīcības brīvību. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, arī juridiskas palīdzības saņemšana neļautu viņam noskaidrot šīs tiesību normas patieso jēgu. Turklāt Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmās daļas jēgu neesot iespējams noskaidrot arī, izmantojot tiesību normu interpretācijas metodes. Neesot arī vienotas tiesu prakses un tiesību doktrīnas, no kuras varētu izsecināt šīs tiesību normas saturu.

Satversmes tiesa ir secinājusi: lai cik precīzi un skaidri būtu formulētas tiesību normas, to saturs vienmēr būs noskaidrojams interpretācijas ceļā. Tā kā likumi pēc savas juridiskās dabas ir abstrakti uzvedības priekšraksti, to formulējums nevar būt absolūti precīzs. Viena no tiesiskā regulējuma izstrādes tehnikām ir vispārīgu apzīmējumu izmantošana izsmeļoša uzskaitījuma vietā (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 18.1. punktu*). Tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja, pielietojot visas interpretācijas metodes, nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-22-01 22.1. punktu*). Satversmes tiesa arī secinājusi, ka likumdevējs tiesību normā var ietvert nenoteiktus tiesību jēdzienus jeb ģenerālklauzulas, kas katrā normas piemērošanas gadījumā ir papildāma ar konkrētu saturu. Proti, tās piemērotājam katrā konkrētā gadījumā jāapsver, vai tas ir attiecināms uz ģenerālklauzulas saturu. Analizējot faktiskos apstākļus, normas piemērotājam jāgūst argumentēta pārlicība, ka gadījums atbilst ģenerālklauzulas jēgai. Ģenerālklauzulas piemērošanas gadījumā

tās konkretizācijai var tikt izmantotas juridiskas vadlīnijas, kas izriet no visu tiesību avotu kopuma (*sal. sk. 2017. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-03-01 16.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi par Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmās daļas neatbilstību Satversmes 90. pantam galvenokārt balstīti uz konkrētajā kriminālprocesā pieņemto procesuālo lēmumu, kritiski vērtējot procesa virzītāja sniegto pamatojumu procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanai. Tomēr šādi apgalvojumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo Satversmes tiesa nevērtē tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 13. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2011-15-01 7. punktu*). Ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru par tiesību normas atbilstību skaidrības un paredzamības prasībām, pieteikumā nav pamatots, kāpēc Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa saturiski nav skaidra un likumdevējam no Satversmes 90. panta izrietētu pienākums šajā normā ietvertos vispārīgos apzīmējumus izsmeļoši definēt. Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tam, vai iepriekš jau ir izveidojusies judikatūra vai tiesu prakse par konkrētas tiesību normas interpretāciju, nevar būt izšķirošas nozīmes, izvērtējot šīs tiesību normas skaidrību un paredzamību, ja vien tās saturu iespējams noskaidrot ar tiesību normu interpretācijas metodēm (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 21. punktu*).

Līdz ar to pieteikuma juridiskais pamatojums par Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 90. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.2. Pieteikumā norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa, 627. panta otrā daļa, 629. panta pirmā daļa un 630. panta pirmā daļa neatbilst Satversmes 92. pantam, jo neparedz personai tiesības pārsūdzēt tiesā procesa virzītāja lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai. Tiesas kontrolei neesot pakļauts tas, vai procesa virzītāja lēmumā par krimināllietas materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu izdalīšanu ietvertie nosacījumi ir objektīvi un pamatoti. Tādējādi šīs tiesību

normas nenodrošinot efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā, tas ir vērsts tikai uz kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir vērsts uz konkrēta fakta noskaidrošanu un tā mērķis nav atzīt personu par vainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. un 11. punktu*). Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu*). Turklāt Satversmes 92. panta pirmais teikums neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*).

Ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav pamatots, kāpēc likumdevējam no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu obligāts pienākums nodrošināt, ka procesa virzītāja lēmums uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai ir pārsūdzams tiesā. Tāpat nav pamatots, kādēļ Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu pienācīgi nenodrošinātu lēmuma pārsūdzēšanas vietā Kriminālprocesa likuma 628. pantā nodrošinātās tiesības izteikt savu attieksmi pret minēto procesa virzītāja lēmumu.

Līdz ar to pieteikuma juridiskais pamatojums par Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmās daļas, 627. panta otrās daļas, 629. panta pirmās daļas un 630. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 159/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Gunārs Kusiņš